

Відомості про авторів

Дунець Лілія Михайлівна, кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри права та правоохоронної діяльності Державного університету «Житомирська політехніка», м. Житомир, Україна.

Dunets, Liliia Mykhailivna, PhD (Psychology), Associate Professor, Department of Law and Law Enforcement, Zhytomyr Polytechnic State University, Zhytomyr, Ukraine.

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-8632-0392>

E-mail: hnc@ukr.net

Павліченко Андрій Петрович, кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри права та правоохоронної діяльності Державного університету "Житомирська політехніка", м. Житомир, Україна.

Pavlichenko, Andriy Petrovych, PhD (Psychology), Associate Professor, Department of Law and Law Enforcement, Zhytomyr Polytechnic State University, Zhytomyr, Ukraine.

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-4795-5643>

E-mail: pavlichenkoap@ukr.net

УДК 159.9:371.1

Карамушка Л. М., Вознюк А. В.

**ПСИХОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ УПРАВЛІННЯ ОСВІТНІМИ ОКРУГАМИ
ЯК ІННОВАЦІЙНИМИ ОРГАНІЗАЦІЯМИ**

Карамушка Л. М., Вознюк А. В. Психологічний аналіз управління освітніми округами як інноваційними організаціями. У статті проаналізовано основні підходи до розкриття змісту освітніх округів як інноваційних організацій. Визначено структуру освітніх округів як інноваційних організацій. Виокремлено та здійснено аналіз психолого-управлінських проблем, які виникають у процесі створення й функціонування освітніх округів як інноваційних організацій. Розкрито особливості управління освітніми округами в цілому та управління педагогічними працівниками в освітніх округах. Встановлено відмінність традиційного та інноваційного підходів до управління педагогічними працівниками в освітніх округах.

Ключові слова: освітній округ, управління освітніми округами, управління педагогічними працівниками в освітніх округах.

Карамушка Л. Н., Вознюк А. В. Психологический анализ управления образовательными округами как инновационными организациями. В статье проанализированы основные подходы к раскрытию содержания образовательных округов как инновационных организаций. Определена структура образовательных округов как инновационных организаций. Выделены и осуществлен анализ психолого-управленческих проблем, возникающих в процессе создания и функционирования образовательных округов как инновационных организаций. Раскрыты особенности управления образовательными округами в целом и управления педагогическими работниками в образовательных округах. Установлено отличие традиционного и инновационного подходов к управлению педагогическими работниками в образовательных округах.

Ключевые слова: образовательный округ, управление образовательными округами, управление педагогическими работниками в образовательных округах.

Постановка проблеми. Зростання вимог з боку держави і суспільства до якості та доступності освітніх послуг, впровадження нових державних стандартів в освіті вимагають нових підходів до регіональної системи освіти, основним показником якої є підготовка випускника з відповідними професійно-орієнтованими компетенціями. Однак збільшення кількості малокомплектних закладів освіти, низький рівень їх ресурсного забезпечення (педагогічні працівники, матеріально-технічна база, навчально-методичне забезпечення тощо) призвели до неефективності функціонування даних закладів. З огляду на це виникла нагальна потреба у створенні нової структури освітньої мережі, за якої кожен учень мав би можливість, незалежно від місця проживання, одержати якісні освітні послуги відповідно до його здібностей та інтересів. Такою структурною одиницею, надзвичайно дієвою і прогресивною, як засвідчує досвід інших держав, є освітні округи.

В умовах децентралізації повноважень центральних органів влади Урядом внесено зміни у порядок створення освітніх округів, значно збільшено повноваження опорних закладів, розширено функціональні обов'язки їхніх керівників. У зв'язку з цим виникає необхідність визначення сутності, особливості створення та функціонування освітніх округів як інноваційних організацій.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Аналітичний огляд літератури показав, що окремі питання створення та функціонування освітніх округів вивчалися у працях О. Григор'євої [4], В. Громова [5], В. Джалілова [6], Н. Криволапчук [8], П. Кульпіна [9], Курець В.С. [10], Макаренко О.П. [11], Н. Макеева [12], В. Мелешко [13], В. Новікова [15], Г. Осадчий [16], Є. Сидорова [19], І. Шарапа [22], Л. Юрчук [23] та ін. Що ж до проблеми визначення змісту, структури та специфіки

функціонування освітніх округів як інноваційних організацій, то вона раніше не вивчалася. У наших попередніх дослідженнях розкрито психологічні особливості створення та функціонування освітніх округів [1], визначено психолого-організаційні особливості управління педагогічними працівниками в освітніх округах [2], здійснено аналіз психолого-організаційних проблем управління педагогічними працівниками в освітніх округах [3]. Разом із тим, залишається не дослідженим психологічний аналіз управління освітніми округами як інноваційними організаціями.

Мета статті – здійснити психологічний аналіз управління освітніми округами як інноваційними організаціями.

Завдання дослідження:

1. Проаналізувати основні підходи до визначення змісту поняття «освітній округ».
2. Визначити сутність освітнього округу як інноваційної організації, її структуру та основні елементи.
3. Проаналізувати організаційно-психологічні проблеми, які існують в діяльності освітніх округів.
4. Визначити психологічні особливості управління освітніми округами та педагогічними працівниками в освітніх округах.

Виклад основного матеріалу і результатів дослідження. Проаналізуємо спочатку *основні підходи до визначення змісту поняття «освітній округ»*.

У першу чергу необхідно наголосити, що відповідно до Положення про освітній округ [17], освітній округ – це добровільне об'єднання у межах адміністративно-територіальних одиниць навчальних закладів системи дошкільної, загальної середньої, позашкільної, професійно-технічної та вищої освіти, що спрямовують свою діяльність на створення умов для здобуття громадянами загальної середньої освіти, впровадження допрофільної підготовки і профільного навчання, поглиблене вивчення окремих предметів, забезпечення всебічного розвитку особистості, а також закладів культури, фізичної культури і спорту, підприємств і громадських організацій (далі – суб'єкти округу).

На основі аналізу можна виокремити кілька *основних підходів до розгляду змісту поняття «освітній округ»*.

У рамках *першого підходу* освітній округ розглядається як один із можливих напрямів в освітній мережі для створення умов щодо модернізації освіти та покращення якості освітніх послуг.

Так, наприклад, В. Джалілова [6], Н. Криволапчук [8], П. Кульпін [9], В. Курець [10], Н. Макеєва [12], Н. Мельник [14], Л. Римар [18] у своїх дослідженнях пропонують розглядати освітній округ як один з можливих напрямів в освітній мережі для створення умов щодо модернізації освіти та покращення якості освітніх послуг.

Зокрема, П. Кульпін [9] та Н. Мельник [14] наголошують на тому, що освітній округ створюється не як реакція на погіршення стану та рівня освітніх послуг, а як «удосконалення» старої системи освіти. Його створення має бути орієнтоване на розвиток і модернізацію освіти [14]. Доповнюючи їх думку, В. Курець [10] зазначає, що це не просто вдосконалення старої системи, а й розвиток і модернізація освіти, що приведе до запланованих результатів.

З цього приводу Л. Римар [18] говорить про те, що створення освітнього округу орієнтоване на поетапний розвиток і модернізацію закладів освіти, тому що звільнення та розподіл ресурсів між освітніми закладами сприяють створенню нових освітніх можливостей. В. Джалілова [6] у своїх дослідженнях підкреслює, що освітній округ – це не тільки територіальне утворення, а й потужна матеріально-технічна та навчально-методична база з висококваліфікованим кадровим потенціалом. Слід зазначити, що Н. Макеєва [12] та Н. Криволапчук [9] роблять акцент на тому, що освітній округ – це реальний шлях забезпечення рівних можливостей для отримання якісної освіти, що відповідає індивідуальним запитам учнів.

На думку П. Кульпіна [9], освітній округ – це провідник нового підходу до надання послуг в освіті, який має стати важливим елементом державно-громадської організації освітнього процесу, що дозволить залучати додаткові надходження, а також ефективно використовувати наявні державні кошти для забезпечення освітнього процесу, оцінювання якості освіти, а також розробляти стратегію розвитку освітнього округу з урахуванням інтересів і ресурсів різних учасників освітнього процесу.

Своєрідний підхід до розкриття змісту освітнього округу виокремлює Н. Мельник [14], підкреслюючи, що освітній округ як соціально-педагогічна система забезпечує оптимальну взаємодію кадрових, матеріально-технічних, фінансових, соціально-економічних ресурсів певної території у формуванні конкурентоспроможної особистості, компетентної та мобільної на ринку праці, здатної навчатися впродовж життя.

Другий підхід зорієнтований на визначення освітнього округу як цілісної системи, що дає можливість забезпечити міжнародний (європейський) рівень якості освіти та конструктивну взаємодію всіх суб'єктів освітнього процесу.

Так, О. Косигіна [7] стверджує, що основним спонукальним чинником у процесі створення освітніх округів має бути забезпечення досягнення європейського рівня якості і доступності освіти громадянами шляхом створення реальних умов для отримання необхідних знань, умінь та навичок; відповідності рівня освіти сучасним стандартам завдяки ефективному використанню потенціалу ресурсів кожного навчального закладу, координації та консолідації зусиль усіх суб'єктів освітнього округу, їх залучення до державно-громадського управління навчально-виховним процесом у регіоні.

Ідея створення освітнього округу, на думку В. Новікової [15], може виступати перспективною формою розвитку освітньої системи школи, оскільки: дозволяє створити рівні можливості для школярів щодо отримання повноцінної освіти, що відповідає їх індивідуальним запитам і враховує соціально-економічні тенденції розвитку регіону; є реальним шляхом побудови навчальних закладів як відкритих систем, готових до міжнародного співробітництва та інтеграції з іншими закладами.

Третій підхід полягає в аналізі освітнього округу як нової, «горизонтальної», моделі управління в освіті.

Заслуговує на увагу дослідження В. Громового [5], який запропонував розглядати освітній округ як дієвий механізм налагодження «горизонтальних» зв'язків у системі освіти. Він наголошує також, що для створення освітнього округу, перш за все, необхідно, щоб з'явилась мотивація до його створення в усіх керівників загальноосвітніх навчальних закладів, позашкільних освітніх закладів та закладів культури, які працюють на цій території. Тільки в цьому випадку, на його думку, партнерство стане принципом розвитку освітніх округів.

Більш узагальненим, і водночас близьким до попереднього, є твердження Л. Юрчук [23], яка визначає освітній округ як горизонтальну форму самоврядування та кооперації в освіті. Дослідниця зазначає, що межі освітнього округу не обов'язково мають збігатися з адміністративно-територіальним розподілом регіону.

Досить цікавий аналіз зазначеної проблеми здійснено в роботі І. Осадчого. Автор вважає, що освітній округ – це напрям проектно-цільового управління в практиці управління освітою, що забезпечить керований розвиток територіальної освітньої системи в умовах динамічного суспільно-економічного середовища шляхом її структурної перебудови [16].

Четвертий підхід, в рамках якого виконано і наше дослідження, розглядає освітній округ як інноваційну структуру для забезпечення рівного доступу до якісної освіти та розвитку всіх суб'єктів освітнього процесу.

Зокрема, Є. Сидорова [19] визначає освітній округ як інноваційну структуру, у межах якої можна оптимізувати освітню мережу, згрупувавши та диференціювавши школи з профілем освітніх послуг для забезпечення рівного доступу до якісної освіти.

О. Макаренко [11], В. Мелешко [13] також розглядають освітній округ як інноваційну структуру, діяльність якої формується шляхом об'єднання навчально-виховних закладів у межах відповідної адміністративно-територіальної одиниці та передбачає вирішення питань як державного значення, так і задоволення освітніх потреб та послуг місцевого населення.

На думку Ю. Соловійова [20], освітній округ слід розглядати як особливу інноваційну педагогічну модель, спрямовану на підвищення якості освіти та забезпечення її відповідності сучасним стандартам завдяки ефективному використанню потенціалу ресурсів кожного навчального закладу, координації та консолідації зусиль всіх суб'єктів освітнього округу, залучення до державно-громадського управління навчально-виховним процесом у регіоні.

Зазначимо, що суттєвим при цьому підході є розуміння поняття «інновації», (від англ. innovation – «нововведення», лат. novus – «новий»), під яким розуміється цілеспрямоване впровадження в існуючу практику того чи іншого нововведення, завдяки якому відбуваються позитивні зміни і досягається необхідний ефект [21].

З урахуванням законодавчих документів (Положення про освітній округ, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 27 серпня 2010 року № 777 (в редакції постанови Кабінету Міністрів України від 20 січня 2016 року № 79)), аналізу літератури та власного теоретичного аналізу проблеми, **освітній округ** визначено нами як **інноваційну організацію**, що складається з добровільно об'єднаних на певній території організацій (різних типів і форм власності) і виступає дієвим механізмом надання якісних освітніх послуг, забезпечуючи умови для вибору й реалізації індивідуальної освітньої траєкторії розвитку кожного учня та створюючи комфортне середовище для самовизначення, самовдосконалення всіх суб'єктів освітнього процесу.

Однією з важливих проблем вивчення освітніх округів як інноваційних організацій є аналіз їх структури. Спираючись на законодавчі документи та враховуючи результати наукових досліджень, присвячених психологічним особливостям діяльності організацій, **визначено структуру освітніх округів як інноваційних організацій**. До неї входять такі компоненти: мета діяльності освітніх округів, суб'єкти освітніх округів, персонал освітніх округів, технології забезпечення діяльності освітніх округів (рис. 1).

На основі аналізу психолого-педагогічної та управлінської літератури можна говорити про те, що *мета діяльності освітніх округів як інноваційних організацій* має включати такі гармонійно поєднані складові: а) забезпечення повноти і якості освітніх послуг, які відповідають європейським та національним стандартам освіти, враховуючи всі потенційні ресурси (соціальні, інтелектуальні, особистісні, технологічні, інформаційні, матеріально-технічні та ін.); б) створення умов для розвитку індивідуальних можливостей учнів, особистісно-професійного зростання педагогічних працівників та партнерської взаємодії всіх суб'єктів освітнього процесу (учнів, педагогічних працівників, керівників освітнього округу, батьків, громадськості).

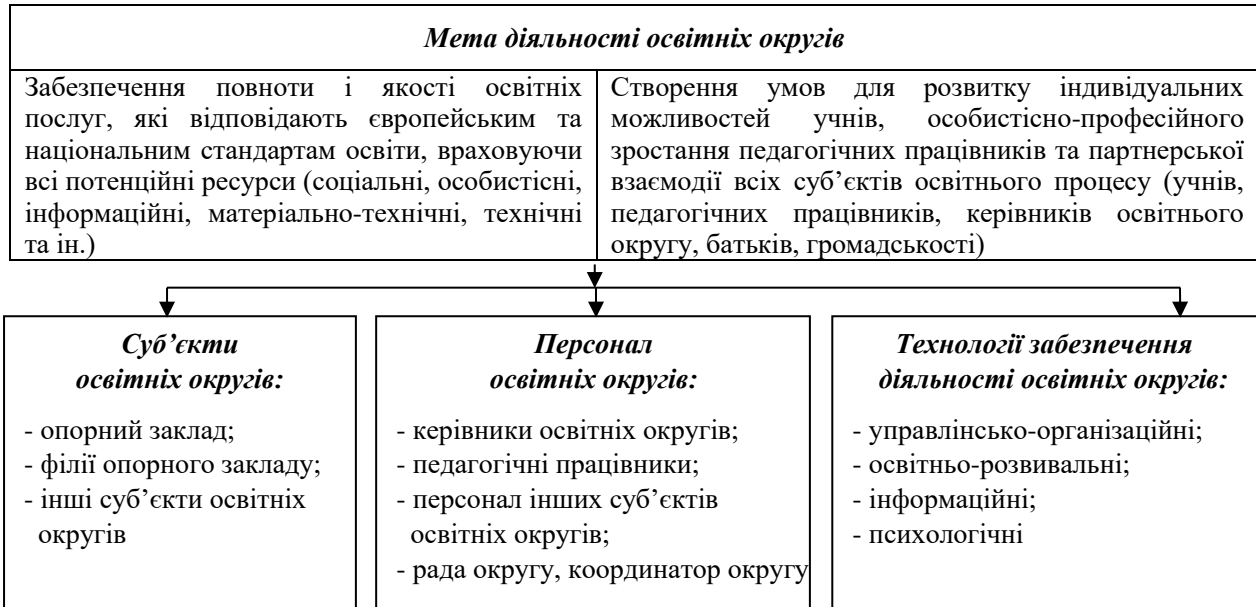

Рис. 1. Структура освітніх округів як інноваційних організацій

Зазначимо, що до основних *суб'єктів освітніх округів як інноваційних організацій* віднесено такі: опорний заклад; філії опорного закладу; інші суб'єкти освітніх округів (заклади культури, фізичної культури і спорту тощо).

Персонал освітніх округів як інноваційних організацій складається з таких категорій: а) керівників освітніх округів (керівництва опорним закладом (директор та його заступники), керівництва філією опорного закладу (завідувач філією та його заступники), керівництва суб'єктів освітнього округу); б) педагогічних працівників; в) персоналу інших суб'єктів освітніх округів. Окрім того, для успішної взаємодії суб'єктів освітніх округів як інноваційних організацій з керівництва округу створюється рада округу та призначається координатор округу.

Обов'язковим компонентом структури освітніх округів як інноваційних організацій є *технології забезпечення діяльності освітніх округів*. До них входять такі технології:

а) управлінсько-організаційні (спрямовані на забезпечення навчально-методичних та матеріально-технічних умов для освітньо-розвивального середовища; впровадження інноваційних форм та методів управління й освітнього процесу; оновлення змісту та форм підвищення кваліфікації педагогічних працівників тощо);

б) освітньо-розвивальні технології (зорієнтовані на створення єдиного освітньо-розвивального середовища; забезпечення наступності допрофільного навчання й професійної освіти, гнучкість та варіативність системи освіти; розробка індивідуальної траєкторії розвитку учнів тощо);

в) інформаційні (орієнтовані на створення умов для впровадження застосування інтернет-комунікаційних і цифрових технологій; здійснення моніторингу якості надання освітніх послуг тощо);

г) психологічні (спрямовані на забезпечення умов для прийняття ефективних колегіальних та індивідуальних рішень; здійснення соціально-психологічного супроводу та підтримки суб'єктів освітнього округу; забезпечення партнерської взаємодії між всіма суб'єктами освітнього процесу та іншими організаціями тощо).

На основі аналізу наукової літератури (О. Григор'єва [4], В. Громовий [5], О. Косигіна [7], Н. Мельник [14], В. Новікова [15], І. Осадчий [16], І. Шарапа [22] та ін.) встановлено, що у процесі створення та функціонування освітніх округів як інноваційних організацій може виникати *низка організаційно-управлінських проблем*, які, на наш погляд, можна об'єднати в три блоки: а) проблеми, що стосуються управління освітніми округами в цілому; б) проблеми, які відображають специфіку

управління педагогічними працівниками в освітніх округах; в) проблеми, пов'язані з якісною організацією освітнього процесу в освітніх округах. Окрему групу проблем, на нашу думку, складають проблеми, що стосуються психологічної готовності керівників закладів освіти як до управління освітніми округами в цілому, так і до налагодження конструктивної взаємодії з усіма учасниками освітнього процесу (педагогічними працівниками, учнями, батьками, керівниками освітніх округів, громадськими організаціями тощо).

Виходячи зі сказаного вище, необхідно наголосити на тому, що діяльність освітніх округів як інноваційних організацій є складною системою, успішне функціонування якої має забезпечуватися комплексним управлінням.

На основі аналізу результатів наукових досліджень, присвячених питанню управління освітніми округами, *управління освітніми округами* визначено як спеціальний вид діяльності, який забезпечує конструктивну взаємодію та ефективну співпрацю всіх суб'єктів освітнього процесу для надання якісних освітніх послуг відповідно до специфіки освітнього середовища на певній території. Слід зазначити, що управління освітніми округами сьогодні має переважно організаційно-функціональний характер і спрямоване на: розробку структурно-функціональної моделі округу; створення системи державно-громадського управління; створення єдиного освітнього середовища; модернізацію навчально-методичного та матеріально-технічного забезпечення тощо. У свою чергу, організаційно-психологічні особливості конструктивної співпраці між усіма суб'єктами освітнього округу в процесі управління освітніми округами враховуються недостатньо.

Одним із важливих напрямів управління освітніми округами є управління педагогічними працівниками в даних об'єднаннях. Спираючись на наукові дослідження, *управління педагогічними працівниками в освітніх округах* розкрито як важливий напрямок управління, що передбачає створення команди професіоналів, з урахуванням специфіки їх діяльності та професійних можливостей, забезпечення сприятливих умов для особистісно-професійного зростання та самореалізації професійних інтересів педагогічних працівників.

Існує два основні підходи до управління педагогічними працівниками в освітніх округах: традиційний та інноваційний.

У рамках традиційного підходу управління педагогічними працівниками в освітніх округах здійснюється переважно з метою впровадження унормованої системи діяльності освітніх округів шляхом реалізації адміністративного стилю управління, спрямованого на виконання поставлених завдань. Такий підхід зорієнтований лише на збереження існуючої системи освіти, напрацьованого навчально-методичного матеріалу та матеріально-технічної бази.

Інноваційний підхід вирізняється тим, що управління педагогічними працівниками в освітніх округах спрямоване на реалізацію стратегії розвитку освітніх округів на основі державно-громадського управління, забезпечення індивідуальної освітньої траєкторії розвитку учнів (за рахунок створення умов для особистісно-професійного вдосконалення підлеглих), запровадження інноваційних методів навчання та модернізації матеріально-технічної бази.

Аналіз та узагальнення теоретико-методологічних засад створення та функціонування освітніх округів як інноваційних організацій дають підстави для наступних **висновків**:

1. *Освітній округ* – це інноваційна організація, що складається з добровільно об'єднаних організацій (різних типів і форм власності) на певній території і виступає дієвим механізмом надання якісних освітніх послуг, забезпечуючи умови для реалізації індивідуальної освітньої траєкторії розвитку кожного учня та створюючи комфортне середовище для самовизначення, самовдосконалення всіх суб'єктів освітнього процесу.

2. *Структура освітніх округів* як інноваційних організацій містить такі компоненти: мета діяльності освітніх округів; суб'єкти освітніх округів; персонал освітніх округів; технології забезпечення діяльності освітніх округів.

3. *Управління освітніми округами* визначено як спеціальний вид діяльності, який забезпечує конструктивну взаємодію та ефективну співпрацю всіх суб'єктів освітнього процесу для надання якісних освітніх послуг відповідно до специфіки освітнього середовища на певній території.

4. Управління педагогічними працівниками в освітніх округах передбачає створення команди професіоналів з урахуванням специфіки їх діяльності та професійних можливостей, забезпечення сприятливих умов для особистісно-професійного зростання та самореалізації професійних інтересів педагогічних працівників.

5. Згідно з інноваційним підходом, управління педагогічними працівниками в освітніх округах спрямоване на реалізацію стратегії розвитку цих об'єднань, забезпечення індивідуальної освітньої траєкторії розвитку учнів (за рахунок створення умов для особистісно-професійного вдосконалення працівників), запровадження інноваційних методів навчання та модернізації матеріально-технічної бази.

Перспективи подальшого дослідження вбачаємо у визначенні змісту психологічної готовності керівників до управління освітніми округами як інноваційними системами.

Список використаних джерел

1. Вознюк А. В. Психологічні особливості створення та функціонування освітніх округів / А. В. Вознюк // Проблеми сучасної психології : зб. наук. пр. Кам'янець-Подільського нац. ун-ту ім. Івана Огієнка, Ін-ту психології ім. Г. С. Костюка НАПН України / за ред. С. Д. Максименка, Л. А. Онуфрієвої. – Вип. 29. – Кам'янець-Подільський : Аксиома, 2016. – С. 114–122.
2. Вознюк А. В. Психолого-організаційні особливості управління педагогічними працівниками в освітніх округах / А. В. Вознюк // Теоретичні і прикладні проблеми психології : зб. наук. пр. / [голова ред. кол. зб. Н. Є. Завацька]. – Луганськ : Вид-во СНУ ім. В. Даля, 2014. – № 1 (33). – С. 117–123.
3. Вознюк А. В. Аналіз психолого-організаційних проблем управління педагогічними працівниками в освітніх округах / А. В. Вознюк // Науковий вісник Херсонського державного університету. Сер.: Психологічні науки. – Вип. 1, т. 2. – Херсон : ВД «Гельветика», 2014. – С. 111–116.
4. Григор'єва О. В. Структурно-функціональна модель освітнього округу / О. В. Григор'єва // Народна освіта : Електронне наукове фахове видання. – 2013. – Вип. 2(20).
5. Громовий В. «Округізація» всієї шкільної освіти: нове дихання після парламентських слухань? / В. Громовий ; Портал громадських експертів [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://education-ua.org/ru/articles/133-okrugizatsiya-vsieji-shkilnoji-osviti-nove-dikhannya-pislya-parlamentskikh-sluhan>
6. Джалілова В. Освітній округ як інноваційна модель управління освітою / В. Джалілова [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ru.osvita.ua/school/manage/general/32498>
7. Косигіна О. В. Критерії оцінювання ефективності функціонування освітніх округів / О. В. Косигіна // Проблеми науково-методичного забезпечення переходу на новий державний стандарт базової і повної середньої освіти в регіоні : науково-методичний збірник. – 2014. – С. 9–17.
8. Криволапчук Н. В. Освітній округ – реальний шлях для отримання якісної освіти / Н. В. Криволапчук // Завучу, усе для роботи. – 2011. – № 17–18(65–66). – С. 34–36.
9. Кульпін П. Освітні округи як чинник модернізації управління освітою / П. Кульпін // Підручник для директора. – 2008. – № 5. – С. 49–53.
10. Курець В. С. Освітні шкільні округи – майже не єдине вирішення проблеми малокомплектних закладів шкільної освіти в регіонах України / В. С. Курець // Інвестиційні проекти епохи глобалізації: вплив на національну економіку та окремі бізнес : матеріали II Міжнародної наук.-практ. конф. (Дніпропетровськ, 5–6 березня, 2009 р.). – Дніпропетровськ : ПДАБА, 2009. – С. 90–93.
11. Макаренко О. П. Освітній округ як цілісна інноваційна система / О. П. Макаренко, Е. М. Соф'янець // Освітня система округу: принципи формування, досвід та проблеми функціонування : матеріали форуму (м. Донецьк, 15 листопада 2012 року). – Донецьк : Витоки, 2012. – 120 с.
12. Макеева Н. В. Освітній округ – реальний шлях створення рівних можливостей для отримання якісної освіти / Н. В. Макеева // Завучу, усе для роботи. – 2011. – № 15–16(63–64). – С. 9–12.
13. Мелешко В. Функціонування освітнього округу як механізм оновлення шкільної мережі у сільській місцевості / В. Мелешко // Психолого-педагогічні проблеми сільської школи. – 2012. – Вип. 43(2). – С. 50–56.
14. Мельник Н. Проблеми функціонування освітніх округів та шляхи їх розв'язання / Н. Мельник // Нова педагогічна думка. – 2015. – № 1. – С. 15–19.
15. Новікова В. В. Освітній округ «Гармонія»: реалії, проблеми та перспективи / В. В. Новікова // Завучу, усе для роботи. – 2013. – № 3–4 (99–100). – С. 2–6.
16. Осадчий І. Г. Основні засади функціонування територіальних освітніх округів в сільській місцевості / І. Г. Осадчий // Директор школи, ліцею, гімназії. – 2001. – № 5–6. – С. 118–131.
17. Положення про освітній округ. Постанова Кабінету міністрів України від 27. 08. 2010 р. № 777 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/777-2010-%D0%BF>
18. Римар Л. Я. Освітні округи: надбання, проблеми, перспективи / Л. Я. Римар // Освітні округи як чинники модернізації регіональної системи освіти. – Черкаси : ЧОІПОПП, 2012. – С. 43–49.
19. Сидорова Є. Освітній округ як інноваційна модель управління освітою: напрями діяльності / Є. Сидорова // Рідна школа. – 2013. – № 7. – С. 77–80.
20. Соловійов Ю. Освітній округ як багатofункціональний механізм державно-громадського управління у регіоні / Ю. Соловійов // Рідна школа. – 2013. – № 7. – С. 3–7.
21. Фатфутдинов Р. А. Инновационный менеджмент / Р. А. Фатфутдинов. – М. : Бизнес-школа «Интел-синтез», 1998. – С. 45.
22. Шарапа І. Д. Управління розвитком освітніх округів в контексті підвищення якості регіональної системи освіти / І. Д. Шарапа // Освітні округи як чинники модернізації регіональної системи освіти. – Черкаси : ЧОІПОПП, 2012. – С. 3–8.
23. Юрчук Л. М. Механізм утворення освітніх округів / Л. М. Юрчук // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.academy.gov.ua/ej/ej12/txts/10ylmuoo.pdf>

Spysok vykorystanykh dzherel

1. Vozniuk A. V. Psykholohichni osoblyvosti stvorennia ta funktsionuvannia osvitynih okruhiv / A. V. Vozniuk // Problemy suchasnoi psykholohii : zb. nauk. pr. Kamianets-Podilskoho nats. un-tu im. Ivana Ohienka, In-tu psykholohii im. H. S. Kostiuka NAPN Ukrainy / za red. S. D. Maksymenka, L. A. Onufriievoi. – Vyp. 29. – Kamianets-Podilskiy : Aksioma, 2016. – S. 114–122.
2. Vozniuk A. V. Psykholoho-orhanizatsiini osoblyvosti upravlinnia pedahohichnymy pratsivnykamy v osvitynih okruhakh / A. V. Vozniuk // Teoretychni i prykladni problemy psykholohii : zb. nauk. pr. / [holova red. kol. zb. N. Ye. Zavatska]. – Luhansk : Vyd-vo SNU im. V. Dalia, 2014. – № 1 (33). – S. 117–123.

3. Vozniuk A. V. Analiz psykholoho-orhanizatsiinykh problem upravlinnia pedahohichnymy pratsivnykamy v osvityakh / A. V. Vozniuk // Naukovyi visnyk Khersonskoho derzhavnogo universytetu. Ser.: Psykholohichni nauky. – Vyp. 1, t. 2. – Kherson : VD «Helvetyka», 2014. – S. 111–116.
4. Hryhorieva O. V. Strukturno-funktsionalna model osvithnoho okruhu / O. V. Hryhorieva // Narodna osvita : Elektronne naukove fakhove vydannia. – 2013. – Vyp. 2(20).
5. Hromovi V. «Okruhizatsiia» vsiiei shkilnoi osvity: nove dykhannia pislia parlamentskykh slukhan? / V. Hromovi ; Portal hromadskykh ekspertiv [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : <http://education-ua.org/ru/articles/133-okruhizatsiya-vsiei-shkilnoi-osvity-nove-dikhannya-pislya-parlamentskikh-slukhan>
6. Dzhaliilova V. Osvitnii okruh yak innovatsiina model upravlinnia osvitoiu / V. Dzhaliilova [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : <http://ru.osvita.ua/school/manage/general/32498>
7. Kosyhina O. V. Kryterii otsiniuvannia efektyvnosti funktsionuvannia osvityakh okruhiv / O. V. Kosyhina // Problemy naukovo-metodychnoho zabezpechennia perekhodu na novyi derzhavnyi standart bazovoi i povnoi serednoi osvity v rehioni : naukovo-metodychnyi zbirnyk. – 2014. – S. 9–17.
8. Kryvolapchuk N. V. Osvitnii okruh – realnyi shliakh dlia otrymannia yakisnoi osvity / N. V. Kryvolapchuk // Zavuchu, use dlia roboty. – 2011. – № 17– 18(65–66). – S. 34–36.
9. Kulpin P. Osvitni okruhy yak chynnyk modernizatsii upravlinnia osvitoiu / P. Kulpin // Pidruchnyk dlia dyrektora. – 2008. – № 5. – S. 49–53.
10. Kurets V. S. Osvitni shkilni okruhy – maizhe ne yedynе vyrishennia problemy malokomplektnykh zakladiv shkilnoi osvity v rehionakh Ukrainy / V. S. Kurets // Investytsiini proekty epokhy hlobalizatsii: vplyv na natsionalnu ekonomiku ta okremyi biznes : materialy II Mizhnarodnoi nauk.-prakt. konf. (Dnipropetrovsk, 5–6 bereznia, 2009 r.). – Dnipropetrovsk : PDABA, 2009. – S. 90–93.
11. Makarenko O. P. Osvitnii okruh yak tsilisna innovatsiina systema / O. P. Makarenko, E. M. Sofiants // Osvitnia systema okruhu: pryntsyipy formuvannia, dosvid ta problemy funktsionuvannia : materialy forumu (m. Donetsk, 15 lystopada 2012 roku). – Donetsk : Vytoky, 2012. – 120 s.
12. Makeieva N. V. Osvitnii okruh – realnyi shliakh stvorennia rivnykh mozhlyvostei dlia otrymannia yakisnoi osvity / N. V. Makeieva // Zavuchu, use dlia roboty. – 2011. – № 15–16(63–64). – S. 9–12.
13. Meleshko V. Funktsionuvannia osvithnoho okruhu yak mekhanizm onovlennia shkilnoi merezhi u silskii mistsevesti / V. Meleshko // Psykholoho-pedahohichni problemy silskoi shkoly. – 2012. – Vyp. 43(2). – S. 50–56.
14. Melnyk N. Problemy funktsionuvannia osvityakh okruhiv ta shliakhy yikh rozviazannia / N. Melnyk // Nova pedahohichna dumka. – 2015. – № 1. – S. 15–19.
15. Novikova V. V. Osvitnii okruh «Harmonii»: realii, problemy ta perspektyvy / V. V. Novikova // Zavuchu, use dlia roboty. – 2013. – № 3–4 (99–100). – S. 2–6.
16. Osadchyi I. H. Osnovni zasady funktsionuvannia terytorialnykh osvityakh okruhiv v silskii mistsevesti / I. H. Osadchyi // Dyrektor shkoly, litsei, himnazii. – 2001. – № 5–6. – S. 118–131.
17. Polozhennia pro osvithnii okruh. Postanova Kabinetu ministriv Ukrainy vid 27. 08. 2010 r. № 777 [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/777-2010-%D0%BF>
18. Rymar L. Ya. Osvitni okruhy: nadbannia, problemy, perspektyvy / L. Ya. Rymar // Osvitni okruhy yak chynnyky modernizatsii rehionalnoi systemy osvity. – Cherkasy : ChOIPOPP, 2012. – S. 43–49.
19. Sydorova Ye. Osvitnii okruh yak innovatsiina model upravlinnia osvitoiu: napriamy diialnosti / Ye. Sydorova // Ridna shkola. – 2013. – № 7. – S. 77–80.
20. Soloviov Yu. Osvitnii okruh yak bahatofunktsionalnyi mekhanizm derzhavno-hromadskoho upravlinnia u rehioni / Yu. Soloviov // Ridna shkola. – 2013. – № 7. – S. 3–7.
21. Fatfutdinov R. A. Innovatsionnyj menedzhment / R. A. Fatfutdinov. – M. : Biznes-shkola «Intel-sintez», 1998. – S. 45.
22. Sharapa I. D. Upravlinnia rozvytkom osvityakh okruhiv v konteksti pidvyshchennia yakosti rehionalnoi systemy osvity / I. D. Sharapa // Osvitni okruhy yak chynnyky modernizatsii rehionalnoi systemy osvity. – Cherkasy : ChOIPOPP, 2012. – S. 3–8.
23. Yurchuk L. M. Mekhanizm utvorennia osvityakh okruhiv / L. M. Yurchuk // [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : <http://www.academy.gov.ua/ej/ej12/txts/10ylmuo.pdf>

Karamushka, L. M., Voznyuk, A. V. Psychological analysis of managing education districts as innovative organizations. The article analyzes the creation, mission and functions of education districts as innovative organizations. The authors discuss the basic approaches to understanding the role of an education district as: a way of modernization of education services; a system, which provides the international (European) level of education and the constructive interaction between all educational process actors; an innovative structure, which provides equal access to quality education and personal development to all educational process actors.

The article describes education districts as innovative organizations, which have their aims and objectives, actors, staff, and work technologies. The creation and functioning of education districts as innovative organizations may have a number of organizational and administrative problems, including those related to: managing an education district as a whole, different aspects of teaching staff management, educational process organization in education districts, and educational institution heads' psychological readiness for education district management. The authors also analyze the distinctive features of education district teaching staff management and educational district management as well as the differences between traditional and innovative approaches to education district teaching staff management.

Keywords: education district, education district management, education district teaching staff management.

Відомості про авторів

Карамушка Людмила Миколаївна, член-кореспондент НАПН України, доктор психологічних наук, професор, завідувачка лабораторії організаційної та соціальної психології Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України, м. Київ, Україна.

Karamushka, Liudmyla Mykolayivna, corresponding member, NAES of Ukraine, Dr., Prof., Head, laboratory of organizational and social psychology, G.S. Kostiuk Institute of psychology of the NAES of Ukraine, Kyiv, Ukraine.

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-0622-3419>

E-mail: LKARAMA01@gmail.com

Вознюк Алла Вікторівна, доктор психологічних наук, доцент, завідувачка кафедри психології Сумського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти, м. Суми, Україна.

Voznyuk, Alla Viktorivna, Doctor of Psychological Sciences, Associate Professor, Head of the Department of Psychology, Sumy Regional Institute of Postgraduate Pedagogical Education, Sumy, Ukraine.

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-7991-1074>

E-mail: allavoznuk@ukr.net

УДК 159.9:614-047.37

Карамушка Л. М., Креденцер О. В., Терещенко К. В.

МЕТОДИКИ ДЛЯ ДОСЛІДЖЕННЯ «MENTAL HEALTH» ПЕРСОНАЛУ ОРГАНІЗАЦІЙ

Карамушка Л. М., Креденцер О. В., Терещенко К. В. Методики для дослідження «mental health» персоналу організацій. У статті представлено комплекс методик для дослідження «mental health» персоналу організацій. Першу групу складають методики для вивчення психологічних особливостей здоров'я в цілому. До другої групи входять методики для дослідження власне психологічного здоров'я. Як перша, так і друга група методик мають по дві підгрупи. У першій групі виділено методики для вивчення функціональних особливостей здоров'я та методики для вивчення психологічних особливостей здоров'я. До складу другої групи входять методики для дослідження складових психологічного здоров'я та ставлення до нього та методики для дослідження основних видів благополуччя. Представлено детальний опис методик та обґрунтовано доцільність їх включення до комплексу.

Ключові слова: здоров'я; психологічне здоров'я; функціональні особливості здоров'я; психологічні особливості здоров'я; складові психологічного здоров'я; ставлення до психологічного здоров'я; благополуччя; методики.

Карамушка Л. Н., Креденцер О. В., Терещенко К. В. Методики для исследования «mental health» персонала организаций. В статье представлен комплекс методик для исследования «mental health» персонала организаций. Первую группу составляют методики для изучения психологических особенностей здоровья в целом. Ко второй группе относятся методики для исследования собственно психологического здоровья. Как первая, так и вторая группа методик имеют по две подгруппы. В первой группе выделено методики для изучения функциональных особенностей здоровья и методики для изучения психологических особенностей здоровья. В состав второй группы входят методики для исследования составляющих психологического здоровья и отношения к нему и методики для исследования основных видов благополучия. Представлены подробное описание методик и обоснована целесообразность их включения в комплекс.

Ключевые слова: здоровье; психологическое здоровье; функциональные особенности здоровья; психологические особенности здоровья; составляющие психологического здоровья; отношение к психологического здоровья; благополучия; методики.

Постановка проблеми. Проблема психологічного здоров'я персоналу організацій є однією із актуальних тем сьогодення, в силу інтенсифікації професійної діяльності персоналу, посилення рівня конкуренції, підвищених вимог до персоналу з боку керівництва, незадоволення матеріальних та інших очікувань персоналу тощо. Осмислення цієї проблеми передбачає, зокрема, визначення методик для дослідження змісту та структурних компонентів психологічного здоров'я.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз літератури засвідчує, що вивчення психологічних аспектів здоров'я особистості знайшло відображення в роботах зарубіжних та вітчизняних учених, у яких розкрито сутність здоров'я, його види, психологічні аспекти дослідження, технології збереження тощо (В.А. Ананьев [1], О.В. Завгородня [8], Г.С. Нікіфоров [16], І.Я. Коцан [16] та ін.). Окрім того, проаналізовано особливості психічного (С.Д.Максименко [13], С.Л. Keyes [22] та ін.), психологічного (L. Deci, R.M. Ryan [21], І.В. Дубровіна [6], В.Е. Пахальян [18], Ж.В. Сидоренко [18], Р. Kinderman, М. Schwannauer, Е. Pontin [18] та ін.), професійного (З.В. Дутченко [7] та ін.) здоров'я. Також розроблено окремі методики для дослідження психологічних аспектів здоров'я [5; 11; 20 та ін.].